

ları içinde Karahisarlı köyü (1997'de 212 nüfus), ayrıca Bozkır ilçesine bağlı Karacahisar köyü (1997'de 186 nüfus) bulunmaktadır.

Trakya'daki Karahisarlar. Edirne'nin Keşan ilçesine bağlı Karahisar köyü ile (Keşan'ı Enez'e bağlayan yol üzerinde, 1997'de 374 nüfus) Tekirdağ ilinin merkez ilçesi sınırları içindeki Karahisarlı köyü (1997'de 212 nüfus) olmak üzere iki tanedir.

Manisa İlindeki Karahisarlar. Eski kaynaklara atfen günümüzdeki Turgutlu yerleşmesinin Karahisar olabileceğine dair bir ima bulunmaktaysa da (İA, VI, 284) İbn Fazlullah el-Ömerî'nin Turgutoğlu-ili'nde olduğunu belirttiği Karahisar, Karaman bölgesindedir (*Mesâlikü'l-ıbsâr* [Anadolu Kısmı trc. Yaşar Yücel, *Çoban-oğulları ve Candar-oğulları Beylikleri* içinde], s. 188). Yalnız günümüzde Manisa ili sınırları içinde biri Demirci, diğeri Soma ilçesi sınırları içinde olmak üzere Karacahisar adlı iki yerleşmeye rastlanır (1997'de nüfusları sırasıyla 196 ve 280). Bunlardan Demirci'ye bağlı olana günümüzde Eskihsar denilmektedir.

Bunlardan başka Muğla'nın Milas, Balesir'in Balya, Isparta'nın Aksu, Uşak'ın merkez ilçesi sınırları içinde Karacahisar adlı yerler vardır. Denizli ilinin Tavas ilçesi sınırları içinde, Tavas'ı Karacasu üzerinden Aydın'a bağlayan yol üzerindeki Karahisar beldesi (1997'de 4084 nüfus) geleneksel Denizli el dokumacılığının bulunduğu yerlerden biridir. Bu kasabada daha çok jakarlı bez dokuyan tezgâhlar vardır. Kaynaklarda Tekekarahisar'ı ya da Karahisarıdalya olarak geçen, Yâkût el-Hamevî'nin Antalya yerine yanlışlıkla Antakya civarında gösterdiği Karahisar günümüzde mevcut değildir.

BİBLİYOGRAFYA :

387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri (937/1530), Ankara 1996-97, I, 189, 190; II, 419-427, 465-466; 166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), Ankara 1995, s. 108; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlikü'l-ıbsâr* (Anadolu Kısmı, trc. Yaşar Yücel, *Çoban-oğulları ve Candar-oğulları Beylikleri* içinde), Ankara 1980, s. 188; Seydi Ali Reis, *Mir'âtü'l memâlik* (nşr. Ahmed Cevdet), İstanbul 1313, s. 96; Kâtib Çelebi, *Cihannümâ*, s. 620, 625; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, IV, 275-276; *Bursa Salnâmesi* (1325), s. 125; Cuinet, I, 320-321; Ch. Texier, *L'Asie mineure*, Paris 1839, I, 145-152; W. Hamilton, *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia*, London 1842, I, 461, 467; 1.800.000 Ölçekli Türkiye Haritası Yer Adları Cetveli, Ankara 1946, tür.yer.; *Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzu*, Ankara 1946, I, 373, 599, 610, 1136; Halûk Cillov, *Denizli El*

Dokumacılığı Sanayii, İstanbul 1949, s. 37-38, 76, 82, 95; *Belediye Yıllığı*, Ankara 1950, III, 755-760; Reşat İzbirak, *Develi Ovası ve Ekonomik Gelişmesi*, Ankara 1953, s. 1, 2, 12, 13, 18, 26, 30, 31, 33, 35, 37, 38; *Köylerimiz*, Ankara 1968, s. 215, 316, 561; R. C. Jennings, "The Population, Society and Economy of the Region of Erciyeş Dağı in the Sixteenth Century", *Collection Turcica III Contributions à l'Empire Ottoman*, Paris 1983, s. 177, 194-195; *Gazetteer of Turkey*, Washington 1984, II, 784; Besim Darkot - Metin Tuncel, *Ege Bölgesi Coğrafyası*, İstanbul 1995, s. 67, 89; Nuriye Garipağaoğlu, *Ulaş Hauzasının Coğrafi Etüdü*, İstanbul 1996, s. 85, 88, 89, 91; ayrıca bk. kitaptaki çeşitli haritalar; Ahmet Ardel, "Keşan - Enez Bölgesinde Coğrafi Müşahedeler", *İÜ Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, sy. 10, İstanbul 1959, s. 138-144; I. Beldiceanu-Steinherr - N. Beldiceanu, "Deux villes de l'Anatolie pré-Ottomane, Develi et Qarahışar, d'après des documents inédits", *REI*, XXXIX/2 (1971), s. 337-386; M. Türker Acaroğlu, "Denizli'de Yer Adları", *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu: Bildiriler*, Denizli 1989, s. 28-73; Besim Darkot, "Karahisar", *İA*, VI, 276-284; J. H. Mordtmann - [X. de Planhol], "Qarâ Hışâr", *EP* (Fr.), IV, 601-604; Cengiz Orhonlu, "Qarâdjâ Hışâr", *a.e.*, IV, 622-623.

METİN TUNCEL

KARAHİSAR MEVLEVİHÂNESİ

XIV. yüzyılda Afyon'da kurulan,
Divane Mehmed Çelebi'nin
(ö. 951/1544'ten sonra)
medfun bulunduğu mevlevihâne.

Afyon il merkezinde Karahisar'ın eteğinde Sivritepe'ye çıkan dik yamacın başlangıcında, bugünkü Zâviyesultan mahallesinde kuzeyden güneye meyilli olarak inen yaklaşık 5000 m²'lik bir arsa üzerinde bulunmaktadır. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'den sonra âdeta ikinci pîr olarak kabul edilen Divane Mehmed Çelebi burada medfun olduğundan Mevlevîler'ce Konya Mevlânâ Dergâhı'ndan sonra en önemli Mevlevî Âsitânesi olarak kabul edilen mevlevihâne bugün Mevlevî Camii veya Türbe Camii olarak bilinmektedir.

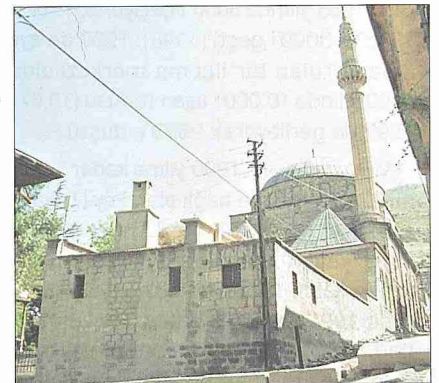
Mevlevihânenin ne zaman, kim tarafından ve kimin adına yaptırıldığı, planının ne şekiller aldığı kesin olarak bilinmemektedir. Mevlevîliğin Afyonkarahisar'la ilişkisinin daha Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî zamanında başladığı, Sultan Veled'in bir süre burada kaldığı ve kızı Mutahhara Hatun'u 1276 yılında Germiyanlı Savcı Bey'in oğlu Umur Bey'le evlendirdiği, aynı zamanda ilk Mevlevî tekkesinin nüvesini kurma girişiminde bulunduğu bilinmekle birlikte bu girişimin nasıl sonuçlandığı konusunda yeterli bilgi yoktur. Ârif Çelebi Afyon'da misafir kaldığında ev sahibi

Sâhiboğlu Ahmed Bey'in bağışladığı arsaya 1316'da aşşap bir dergâh yapılmış, aynı yıl Mutahhara Hatun'un oğlu Germiyanlı Yâkub Bey dergâh fakirlerinin geçinmesi için dayısı Ârif Çelebi'ye Büyük-kalecik, Küçük-kalecik ve Ortakalecik köyleriyle Kışlacık, Deper (Ataköy), Kozluca, Çukurköy gibi yerleri mevlevihâneye vakfetmiştir. Yıldırım Bayezid 1392'de Yâkub Bey'in kaybolan 1316 tarihli vakfiyesinin yenilenmesini emretmiştir. II. Yâkub Bey ise 1422 tarihli vakfiyesinde mevlevihâneye Atanos, Ağaçayı, Sarıcaova, Gezler gibi beş köy daha vakfetmiştir. Mevlevihâne çeşitli bağış ve vakfedilen mülklerle çok zengin gelirlerle sahip olmuştur.

Kuruluşundan Mutahhara Hatun'un torunu Germiyanlı Balı Mehmed Çelebi'ye (Abâpûş-i Velî) kadar (ö. 890/1485) on altı kişi dergâhta postnişinlik yapmıştır. Mevlânâ soyundan ilk postnişin olan Abâpûş-i Velî'nin yerine oğlu Divane Mehmed Çelebi geçmiştir. Divane Mehmed Çelebi'nin kızı Destînâ Hatun ve Küçük Ârif Çelebi'nin kızı Güneş Hatun, küçük yaşta olan oğullarına vekâleten dergâh postnişinlik görevini üstlenmişlerdir. Divane Mehmed Çelebi başta olmak üzere Mevlevîliğin birçok seçkin siması beslekâr Küçük Mustafa Dede, *Gülşen-i Esrâr*'ın yazarı Muğla Mevlevihânesi postnişini İbrâhim Şâhidî bu dergâhta yetişmişler ve burada defnedilmişlerdir.

Destînâ Hatun (1560 civarı) ve Güneş Hatun'un (1683 civarı) postnişinlik dönemlerinde dergâh büyük bir yangın geçirmişse de kendi imkânlarıyla onarılmıştır. Zîver Paşa'nın türbe kapısına hâkkolunmak üzere yazdığı kasideden (BA, Cevdet-Evkaf, nr. 13574) Sultan Abdülme-

Karahisar Mevlevihânesi

cid'in 1844 yılında dergâhı tamir ettirdiği anlaşılmaktadır. XIX. yüzyıla ait iki resim dergâhın bu dönemindeki mimarisinin ipuçlarını vermektedir. Fransız seyyahı Charles Texier'in kitabında yer alan "Karahisar'ın Görünüşü" isimli gravürde mevlevîhânenin bir ahşap binalar topluluğu halinde olduğu görülmektedir. Ressam Hüsnü Yûsuf Bey'in "Afyonkarahisar'da Sultan Mehmed Semâî Hazretlerinin Huzuru" adlı çiziminde ise Sultan Abdülmecid'in 1844'te tamir ettirdiği ahşap türbe-semâhâne-mescid içten görülmektedir. Burada tahta döşemeli, ahşap korkulukla çevrilmiş bir semâ meydanının doğusunda, ön planda sandukalı bir türbe kısmıyla onun arkasında ikinci katlı bir mahfil kısmı, güneyinde kible duvarının ortasında iki pencere arasında bir mihrap, sağında bir minber ve solunda devam eden sandukalı türbe kısmı yer almaktadır. Türbe kısmının üzerine uzanan yarısı kafesle örtülmüş kadın ve yarısı korkulukla kapatılmış beyzî çıkmalı erkek züvvâr mahfillerinin altında ön sıra sikkeli başlıklı sandukalarının ortasında Divane Mehmed Çelebi'ye ait büyük sanduka dikkati çekmektedir. Oldukça süslü mekân avize ve kandillerle donatılmıştır. Semâhâne-türbenin en hâkim unsuru, semâ meydanıyla doğusundaki türbe kısmını örten beyzî göbekli büyük bağdâdî kubbedir. Kıрма bir çatının altında gizlenmiş yalancı kubbe, doğudaki kadın mahfilinin sütunlarıyla güneydeki semâ meydanını mescidden ayıran iki sütuna taşınmış, panolarla dilimlenmiş kubbe içi nebâtî motifli kalem işleriyle süslenmiştir. Kubbe eteği ile düz tavan köşelerindeki küçük konsol detaylarıyla çeyrek ışıklı güneş motifleri, kible duvarındaki dikdörtgen alt sıra pencerelerin üzerindeki dikine beyzî tepe pencereleriyle mih-

raptaki boyalı perde motifi, II. Mahmud ve Abdülmecid döneminde revaçta olan belirgin mimari özelliklerindendir. Bu resimlerden, mevlevîhânenin 1908 yenilenmesine kadar ahşap olarak inşa edildiği ve XIX. yüzyıldaki türbe-semâhâne-cami ve doğusundaki iki katlı şerbethâne-mahfil kısımlarının plan ve yerleşiminin bugünküne benzediği anlaşılmaktadır.

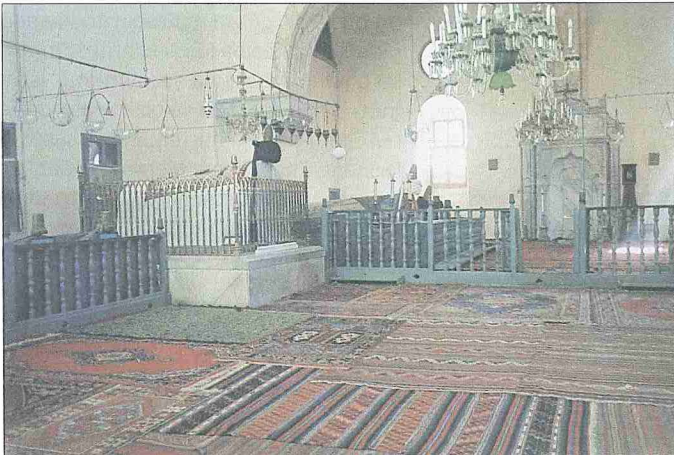
1874'te yanan dergâhı postnişin Mehmed Râşid Çelebi kendi parasıyla tamir ettirmiştir. Dergâh, 1902'de Celâleddin Çelebi'nin şeyhliği sırasında Karahisar'ı perişan eden büyük yangında 1318 bina ile beraber yine yanmış, bu yangını Afyonlu şair Vehbi Çizmecioğlu "Yangın Destanı" adlı şiirinde anlatmıştır. II. Abdülhamid'in emriyle 1905'te yeniden kâgir ve çok kubbeli olarak yapılan dergâhın inşası 1908'de tamamlanmıştır. İnşaat sürerken Hacı Nasuh Camii dergâh olarak kullanılmıştır. Arşiv belgelerinden (BA, İrade-Evkaf 11 B. 1323 H.; BA, İrade-Evkaf 20 B. 1325 H.), mevlevîhânenin inşası için keşif bedeline göre 600.000 kuruş keşif bedelinin üçte ikisinin evkaf ve maliye hazinesinden, üçte birinin postnişin tarafından karşılanacağı, inşaat bitmek üzereyken yapılan mimari bir hata yüzünden kubbelerde çökmeler görüldüğü, 1907'de durumun yeni mühendis rapor ve keşifleriyle düzeltilerek bir kısmını yine şeyh efendinin karşılayacağı 107.209 kuruş ilâve masraf talebinde bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda Şûrâ-yı Devlet, maliye, evkaf ve sadrazamlık makamı arasında çeşitli yazışmalar yapılmış ve 1908 inşaat mevsiminde saraydan gönderilen Hacı Bey adlı mimarın nezâretinde kubbeler tamamlanmıştır. Bu onarım yıllarına ait iki resimde, Dolmabahçe üslûbu özelliklerini gösteren eski

şadırvanın su haznesi ve dergâhın 1908 tarihli resmî küşadı görülmektedir.

Tekkeler kapatıldıktan sonra bando binası, Kur'an kursu ve müftülük binası olarak kullanılan mevlevîhâne 1962 yılında mimar Ârif Turunç tarafından geniş çaplı onarımlar gerçekleştirilmiştir. Kubbe kurşunları değiştirilmiş, ana kubbe onarılmış, son cemaat yeri duvarları kesme taşla kapatılmış ve yıkılma tehlikesi gösteren minaresi sökülerek empire üslûbunda yeniden inşa edilmiştir. Ana avlusu yeniden döşenmiş, eski şadırvanın yerine üstü örtülü yenisi inşa edilmiş, matbah-ı şerifin yanına bir gasilhâne eklenmiş, cümle kapısı önüne muntazam kademeli üç yönlü merdivenler konmuş, kapı üstü oluklu çinko sundurma ile örtülmüştür. Bugün Afyon'un önemli camilerinden biri ve ünlü bir ziyaretgâhtır. Türbe kısmının önünde, yazma eser ve müzik aletleriyle Mevlevî kıyafetlerinin sergilendiği sabit vitrinler konmuştur. Dedegân hücrelerinin altındaki eski kömürlük ve kiler yerinde fakirlere günlük yemek dağıtılmaktadır.

740 m²'lik yeri kaplayan türbe-semâhâne-cami / şerbethâne / bacılar kısmını içeren ana bina, 25 × 25 m. kare planlı ana kısmın kuzeybatısına ilâve edilen bir minare ile 17 × 7,4 m. dikdörtgen planlı, iki çapraz tonozla örtülü kapalı son cemaat yerinden meydana gelmiştir. Kurşun kaplı, çok kubbeli binanın kare planlı ana kısmının kuzeybatısı (semâhâne-türbe üstü) yüksek kasnaklı, 14 m. çapında büyük bir kubbe; güney (kible) tarafı 6,2 m. çapında kasnaksız ve sivri tepeli üç alçak kubbe ve kuzeydoğu kısmı yine 6,2 m. çapında ve aynı seviyede sekizgen kasnaklı, iki yuvarlak kubbe ile örtülmüştür.

Diş görünüşünde manzumenin en yüksek seviyesinde bulunan ana ünite her yerden görülebilecek yükseklikte olup en hâkim unsuru, silindirik kasnaklı büyük ana kubbesiyle üzerindeki bronz destarlı Mevlevî sikkeli alemleri ve empire üslûbundaki yivli tek şerefeli kesme taş minaresidir. Son cemaat yeri destarlı sikkeli alemleri iki piramit çatıyla örtülmüştür. Binanın kalın dış duvarları yatay profilli silmelerle çıkıntılı girintili yatay bantlarla örülmüş düzgün kesme taşla kaplanmıştır. Bu saçaklı cepheler tekrarlanan pilastrlarla arasındaki sağır yuvarlak kemerlerle bölünmüştür. Her kemerin altında kabartma hilâl tepeli küçük bir yuvarlak pencere ve onun altında alışılmamış taşkın kilit taşı, çıkıntılı söveli ve demir parmaklıklı dikdörtgen pencere açılmıştır. Sokak

Karahisar
Mevlevîhânesi'nin
içinden
bir görünüş

cephelerinde seviye farkları ve yokuşun dikliği daha fazla hissedilebilmekte, en alt seviyedeki matbah-ı şerif köşesinden bakıldığı zaman manzumenin yukarıya doğru kat kat yükselen taş yığını bir dağ intibai vermektedir.

Kapalı son cemaat yeri, üç yönde yer alan yüksek basık kemerli altı pencereyle aydınlatılır. Doğusundaki cümle kapısının üstünde, besmele-i şerif yazılı kabartma bir destarlı Mevlevî sikke motifi görülmektedir. Son cemaat yeri köşeleri rûmî ve palmet motifli kalem işleriyle tezyin edilmiş, 7 x 7 m. ölçüsünde iki çapraz tonozla örtülmüştür. Güney duvarında çift kanatlı ahşap türbe-semâhâne-cami cümle kapısı, demir parmaklı niyaz penceresi, tepeliği taşkın silmeli ve kilit taşı sade bir mihrapla tepeliği ay şeklinde, kaş kemerli bir minare kapısı doğudan batıya doğru sıralanmaktadır.

Harime girilince, tam karşıda yüksek ana kubbe ile örtülü 15 x 15 m. kare planlı semâhâne-türbe ve onun arkasında iki kubbe ile örtülü 15 x 7 m. dikdörtgen planlı cami-türbe kısmı ile solda iki pencereyle aydınlatılmış 6,2 x 6,2 m. kare planlı, sağır nişli mihrabı olan tek kubbeli bir mekândan oluşan üç bölümlü bir mekânla karşılaşılır. Semâhâne-caminin doğu duvarı önünde, torna işi ahşap korkulukla çevrilmiş türbe kısmında postnişin ve aile efradına ait on iki sanduka yer alır. Yüksek bir ahşap kaide üzerinde bulunan Sultan Divane Mehmed Çelebi'nin büyük sandukası, babaları Mevlevî sikkesi şeklinde piriç bir parmaklıkla tecrit edilmiştir. Bu parmaklık ve sanduka üzerindeki sırma işlemeli Mevlevî destarlı sikkeli yeşil püşideyi 1912'de Sultan Mehmed Re-

şad göndermiştir. Ana kubbenin altına gelen kare planlı semâ meydanı ünitenin zemininden 25 cm. düşük olup dört tarafı torna işi ahşap korkulukla çevrilmiştir. Korkuluk babaları boyanmış Mevlevî destarlı sikke şeklindedir. Minare merdiveninden ayrılan bir ara kapıyla geçilen asma ahşap mutrip mahfili ve altındaki semâ meydanı korkuluğunun üstüne yapışık, post makamını gösteren yeşil boyalı üçgen tahtası semâhânenin kuzeybatı köşesinde yer alır.

Semâhâne-cami yuvarlak tepelikli, basık kemerli, yedi yüksek pencere ile ana kubbenin kasnağındaki on altı pencereyle aydınlatılır. Duvarlardan ana kubbeye dört köşe trompuyla ve dört sağır kemerle geçilir. Semâhâne yan mekânlara yüksek kemerlerle açılır. Ancak kible tarafına açılan 14 m. çapındaki kalın ayaklı büyük sepet kulpu gibi kemerin, kible tarafında 1,2 m. kalınlıkta ve 6 m. çapında iki kubbe arasında sivriltilmiş gibi bir yarım kemerin üzerine bindirilmesi alışılmamış ilginç bir inşa tekniğidir. Bu kemerlerin içleri ve üzengi taşları mermer taklidi şeklinde boyanmıştır.

Caminin mermer mihrabının geniş kaş kemerli, üç kenarlı sade nişi iki sütunçe ve sade bir bordürle çevrilmiş ve köşeliklerdeki gülçelerle üzerindeki kitâbeyi taçlandıran lotus motifli tepelik tipik iri rûmî kabartmalarla bezenmiştir. Sade mermer minberin soğan şeklindeki kubbesi, sivri kemerleriyle iri rûmî kabartmaları bu üslûbun diğer belirtileridir. Ana kubbe göbeğinin ortasında, rûmî dolgulu bir çerçeve içinde üç daire ile çevrilmiş yeşil bir zemin üzerinde sarı sülüs hatla Ashâb-ı Kehf'in isimleri yazılı bir bezeme

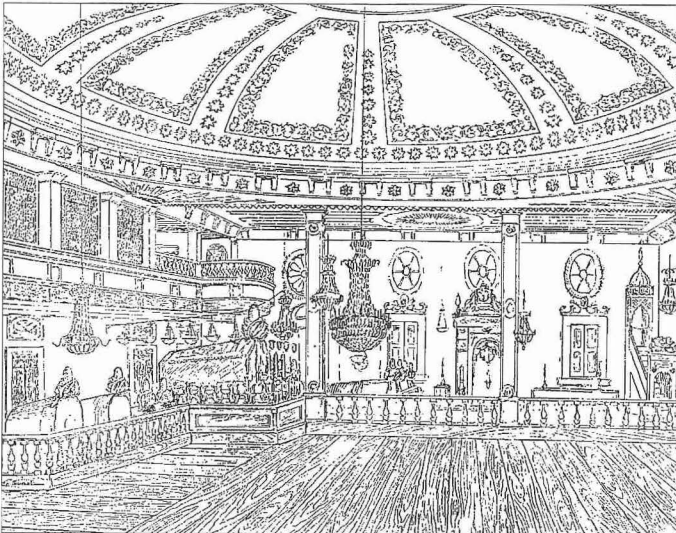
yer alır. Bu göbekten kasnaktaki on altı pencerenin sâlbekli rûmî dolgulu tepeliklerine doğru uçları palmet şeklinde sâlbekli, rûmî dolgulu sekiz şemse süslemesi sarkar ve kasnak pencerelerinin araları yine palmet şeklinde sâlbeklerle taçlanan naturalist bitkisel motifler bulunur. Ashâb-ı Kehf hattı ile mihrap ve minberin âyetleri Mevlevî hattat Bursalı Mehmed Râşid Dede'ye aittir. Ana ünitenin iç tezyinatında Abdülaziz dönemindeki eklektik ve birinci ulusal mimarlık (neo-klasik) üslûpları arasındaki geçiş dönemine ait bir üslûp gözlenmektedir.

Ana ünitenin planı, erken dönem tekke mimarisinin zâviyeli (tabhâneli) camilerine benzemektedir. Ancak buradaki ünitenin tamamıyla önceden tasarlanmış bir zâviyeli-cami olmaktan ziyade zaman içinde yapılan ilâve ve tâdilâtlarla organik bir şekil aldığı ve 1902'ye kadar ahşap olduğu dikkate alınmalıdır. Son şekil 1908'de bitirilen onarımın sonucunda meydana gelmiş ve Abdülaziz dönemindeki eklektik ve birinci ulusal mimarlık üslûpları arasındaki geçiş dönemine ait bir tekke yapısı ortaya çıkmıştır. İnşaatta çalışan İzmirli Andon Usta'nın taş işçiliği her tarafta görülmektedir. Son cemaat yeri inşaatın 1908'deki son aylarında eklenmiş veya kapatılmış olmalıdır.

Karahisar Dergâhı semâhânesinin diğer mevlevîhânelerden önemli farkı, asma mutrip mahfilinin ve post makamının mihraba karşı olmayışidir. Kible yönü mihrabın bulunduğu yerden 25° güneye doğru olması gerektiğinden buradaki mutrip mahfili ve post makamı tahtası tam kibleye ve Divane Mehmed Çelebi'nin sandukasına karşı bulunmaktadır. Bunun sebebi, semâ mukabelesinin sadece Mevlânâ Dergâhı ve Karahisar Mevlevîhânesi'nde burada yatan pîrlerin (Mevlânâ, Divane Mehmed Çelebi) huzurunda yapılmasıdır. Bundan dolayı post makamı bu iki dergâhta mihrabın önüne değil pîrin sandukasına karşı konmuş, mutrip de postun arkasında yer almıştır. İstivâ hattı ise pîr makamı ile post arasında kabul edilmiştir. Bu durum, Karahisar Mevlevîhânesi'nin Divane Mehmed Çelebi dolayısıyla Mevlevîler nezdinde sahip olduğu itibarı göstermektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

VGMA, *Mâlî Mücceddet Ana Defteri* (9. vakfiye defteri), s. 103, sıra 96 (716 / 1316 tarihli kaybolan I. Yâkub Çelebi vakfiyesinin yenilenmiş kaydı), nr. 2418; BA, Ev. Haremeyn Muhasebesi Kalemî, nr. 568; BA, Cevdet-Evkaf, nr. 13574; BA, İrade-Evkaf, 11 B. 1323 H.; BA, İrade-Evkaf, 20 B 1325 H.; Afyon

Karahisar
Mevlevîhânesi'nin
içini tasvir eden
Hüsni Yûsuf Bey
tarafından
yapılmış
karakalem resim
(Barîhûda
Tannıkorur
fotoğraf arşivi)

Şer'iyye Sicilleri, A7 (1064), nr. 144; Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâme*, IX, 33, 35; Ziver Paşa, *Âsâr-ı Ziver: Divan ve Münşeât*, Bursa 1313, II, 381; Ch. Texier, *Asie mineure*, Paris 1862, s. 428; Mehmed Ziyâ, *Bursa'dan Konya'ya Seyahat*, İstanbul 1328; İsmail Hakkı [Uzunçarşılı], *Kitabeler*, İstanbul 1347/1929, s. 40; Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlâna'dan Sonra Mevlevilik*, İstanbul 1983 (İstanbul 1953), s. 101-122, 473-493; F. Nâfiz Uzluk, "Germiyanoglu II. Yâkub Bey'in Vakfiyesi", *VD*, VIII (1969), s. 90; M. Fikri Yazıcıoğlu, *Hız. Mevlâna'nın Torunlarından Sultan Divânî*, Konya 1963; Süleyman Gönçer, *Afyon İl Tarihi*, İzmir 1971, I, 335-336, 388-389; a.mlf., "Afyon'da Mevlânâ Rumî ve Mevlevilik", *Taşpınar*, I/2, Afyon 1963, s. 15-16; I/3 (1963), s. 22-23; a.mlf., "Bir Cevap", *a.e.*, I/8 (1964), s. 6-7; İ. Ünver Nasrattınoğlu, *Afyonkarahisarlı Şair Çizmecioglu Vehbi*, Ankara 1981, s. 55-58; Yusuf İlgar, *Tarih Boyunca Afyon'da Mevlevilik*, Afyon 1985; a.mlf., *Afyonkarahisar'da Mevlevilik*, Afyon 1992; a.mlf., "Afyonkarahisar Mevlevihanesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü II. Milletlerarası Osmanlı Devleti'nde Mevlevihaneler Kongresi*, 14-15 Aralık 1993, Konya 1994, s. 107-140; Hasan Özönder, "Afyon Mevlevihanesi", *Selçuk Üniversitesi 5. Milli Mevlânâ Kongresi: Tebliğler*, Konya 1992, s. 97-123; Hüseyin Cahit Mollaoğlu, "Çok Muhterem Süleyman Gönçer Bey'e", *Taşpınar*, I/5 (1963), 21-23.

BARİHÜDA TANRIKORUR

KARAHİSARISÂHİB

(bk. AFYONKARAHİSAR).

KARAHİSÂRÎ, Ahmed Şemseddin

(ö. 963/1556)

Ekol sahibi Osmanlı hattatı.

875 (1470) yılından önce Afyonkarahisar'da doğdu. Soyu, yetişmesi ve öğrenim durumu hakkında yeterli bilgi yoktur. II. Bayezid devrinin ilk yıllarında ilim tahsili için İstanbul'a gittiği ve hayatının sonuna kadar İstanbul'da kaldığı bilinmektedir.

Karahisârî aklâm-ı sitteyi, Yâkût el-Müsta'simî ekolünün önde gelen temsilcilerinden olup Fâtih Sultan Mehmed zamanında bir grup sanatkârla beraber İstanbul'a giderek yerleştiği tahmin edilen İranlı hattat Esedullah-ı Kirmânî'den meşketti. Şeyh Hamdullah'tan yazı meşketmiş olan Halvetiyye şeyhlerinden Cemâleddin İshak Karamânî'ye intisap ederek tasavvufî eğitimini tamamladıktan sonra hilâfet aldı. Müstakimzâde, onun ilk hat hocasının Fâtih devri hattatlarından Yahyâ Sûfî olduğunu kaydederse de (*Tuhfe*, s. 94) bu bilgi tarih bakımından doğru değildir. Bununla birlikte yazılarını

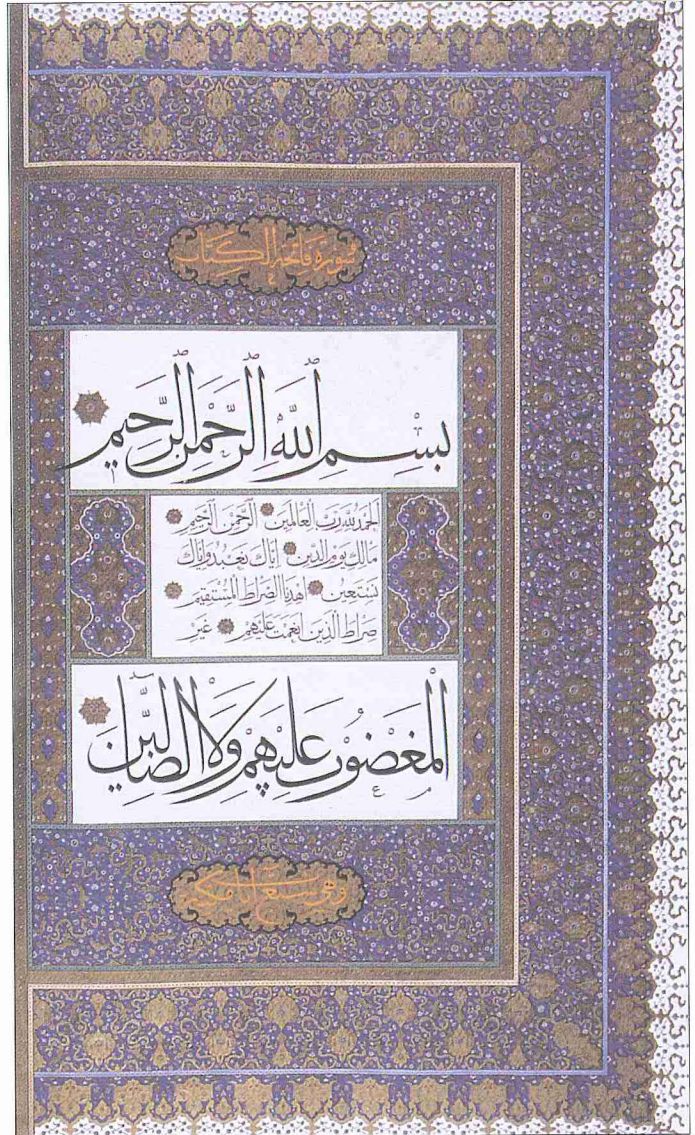
inceleyerek ondan faydalanmış olması mümkündür. Eserlerine koyduğu ketebelerde de daima Esedullah-ı Kirmânî'yi hocası olarak belirtmiştir.

Kanûnî Sultan Süleyman zamanından günümüze ulaşan Muharrem, Safer ve Rebîülevvel 952 (1545) tarihli saray ehli-hiref maaş defterinden, Karahisârî'nin kâtipler bölüğü içinde altıncı sırada 14 akçe yevmiye ile görev yaptığı ve saray ehli-hiref cemaati içinde yer aldığı anlaşılmaktadır (TSMA, nr. D 9706/4), ancak saraydaki bu göreve ne zaman başladığı bilinmemektedir.

Doksan yaşlarında vefat eden Karahisârî, Cemâleddin İshak Karamânî'nin Süt-lüce'deki tekkesinin hazîresine defnedildi. Vefatına Hüdâyî Mustafa Efendi, "Geçti hayfâ Karahisârî-i pîr" (963) ibaresini tarih düşürmüştür. Mezarının kitâbe ya-

zısı sağlığında kendisi, ölüm tarihi ise evlâtlığı Hasan Çelebi tarafından yazılmıştır. Kabrinin yeri bugün bilinmemektedir. Tezkirelerde Karahisârî'nin tasavvuf ah-lâkının canlı bir örneğini teşkil ettiği, zâhidâne, mütevazî ve sade bir hayat yaşadığı, şiir ve terzilikte de hünere sahibi bir sanatkâr olduğu kaydedilmektedir.

Aklâm-ı sitte özellikle sülûs ve nesih yazılar, Şeyh Hamdullah mektebinde satır nizamı ve harf güzelliği bakımından Yâkût üslûbunu aşmış. Osmanlı zevkini ortaya koymuştu. Karahisârî ise Yâkût el-Müsta'simî üslûbunu yeni bir yorumla canlandırmış, ayrıca celi ve müsennâ yazılarda Fâtih devri hattatlarından Yahyâ Sûfî ve Ali b. Yahyâ Sûfî'nin yazılarını örnek alarak harf bünyesinde ve kompozisyonlarda daha güzel âhenge kavuşmuş, kendi adıyla anılan üslûbu ortaya koy-

Ahmed
Şemseddin
Karahisârî'nin
muhakkak
ve reyhanî
hatla yazdığı
Mushaf-ı Şerif'in
serlevhası
(TSMK,
Hırka-i
Saâdet, nr. 5)